

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
130

פרשת תזריע-מצורע

מדוע גאולת מצרים יש אחריה גלות משא"כ גאולת העתידה

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר (יב, ב). ביאר האור החיים שבפסוק זה מבשרנו הקב"ה שגאולה העתידה תהיה בבחינת 'זכר', שהוא מדרגה עליונה של גילוי רחמים, כי בגאולת מצרים נאמר "ואת עירום ועריה" (יחזקאל טז, ז), שהיו ישראל במדרגה פחותה, ולכן היה אחריה גלות, אמנם גאולה העתידה תהיה באמצעות זכות ישראל, שכבר יש בידם את דרך התורה והמצוות, ולכן תהיה גאולה נצחית ובבחינת זכר. וזהו 'אשה כי תזריע', ש'אשה' מרמזת על כנסת ישראל, כמבואר בפסוקים רבים וכמובא בזהר תזריע (דף מב ע"ב), וכאשר היא תזריע במצוות ומעשים טובים, 'יילדה זכר'.

כי גאולה הנצחית העתידה היא בבחינת 'זכר', וכמו שאמרו בשמות רבה (כג, יא) שמאחר וכל הגאולות שהיו מאז ועד עולם לא היו גאולת עולמים, ומגולה אל גולה הורקנו, שמגולת בבל נשתעבדנו בגלות מדי יון ואדום, לכן כל השירות שנאמרו בכתובים נאמרו בלשון נקבה, לומר מה הנקבה הזאת מתעברת ויולדת וחוזרת ויולדת, כך הן הצרות באות על ישראל זה אחר זה. אבל גאולה העתידה תהיה גאולת עולמית נצחית, ולכן יאמרו 'שיר' בלשון זכר, שנאמר "שירו לה' שיר חדש".

אשה כי תזריע – אשא דעי למרחוק

ובויקרא רבה (יד, ב) דרש והסמיך רבי מאיר פסוק זה 'אשה כי תזריע וילדה זכר' על מה שאמר אליהוא לאיוב (לו, ג) "אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק", 'אשא' לשון שבח ושירה, 'למרחוק' זה אברהם שבא מרחוק. וביאר זאת הבית אהרן (פ' תזריע), שכאשר מקיים אדם 'אשה כי תזריע', ששר ומהלל לקודשא בריך הוא בעולם הזה, על אף שעבר קציר כלה קיץ ועדיין לא נושענו, אזי 'יילדה זכר' בעולם הבא, שיזכה לומר שירה לעתיד בלשון זכר. אבל זהו כאשר יזכה למידת אברהם שהיה נאמן לה' גם כאשר נתקיים זו 'מרחוק ה' נראה לך' (ימיה לא, ב), שלא היה לו שום עוזרים, לא מאביו ולא משום צד, רק היה נאמן לה' מצד עצמו, ובכך זכה ליסוד את קדושת ישראל בעולם, שזהו 'יילדה זכר'.

השיבנו ה' אליך ונשובה – שובו אלי ואשובה אליכם

וביאר הדברים, שיש לנו להתעורר מעצמנו לחפש אחר גילוי כבודו ומלכותו יתברך בעולם, וכל אחד ואחד יעשה כל שביכולתו לפייס לקודשא בריך הוא על שנתרחקנו ממנו בעוונותינו ומאסנו בגילוי כבודו ומלכותו, ובכך כאשר תהיה ההתעוררות

1 לרבי בנימין מזאלוויץ זיע"א. וכ"ה בספר שפתי צדיקים לרבי פנחס מדינוביץ (פ' תזריע).

אל הגאולה מצידנו, תהיה הגאולה ברחמים גדולים בבחינת 'זכר', וכמו שביאר בספר תורי זהב¹ (פ' תזריע), שזהו הוכוח שבין ישראל לבין אבינו שבשמים, שישאל אומרים "השיבנו ה' אליך ונשובה" (איכה ה, כא), שהשי"ת יתן לנו התעוררות מלמעלה ואחר כך 'נשובה', אבל הקב"ה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם" (מלאכי ג, ז), שנתעורר מעצמנו לתשובה, ויעזור לנו, כמובא כל זה באיכה רבה (ה, כא). אמנם כאשר יכריעו ישראל שאין להם אלא להתעורר מעצמם לשוב אל ה', וכרצונו יתברך שאומר 'שובו אלי ואשובה אליכם', תהיה הגאולה ברחמים.

כי כאשר תהיה התעוררות התשובה מישראל, יתקיים בנו "היום אם בקולו תשמעו" (תהלים צה, ז), כמו שאמר המשיח לרבי יהושע בן לוי במסכת סנהדרין (דף צח ע"א), אמנם אם אין ישראל עושין תשובה, יסובב הקב"ה ברחמיו שבוודאי יזכו לתשובה ויזכו לגאולה, אמנם ייתכן ויהיה הדבר מסובב בחבלי לידה שיעמיד הקב"ה מלך כהמן עד שיעשו ישראל תשובה כמובא שם במסכת סנהדרין (דף צז ע"ב).

התעוררות הגאולה בבחינת זכר

וזהו 'אשה כי תזריע וילדה זכר', שדרשו במסכת נדה (דף כה ע"ב) 'אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזריע תחילה יולדת נקבה', היינו שכאשר 'אשה מזרעת תחילה', שהתעוררות הוא מצדינו, אזי 'יולדת זכר', שהוא חסד, אבל כאשר 'איש מזריע תחילה', שהתעוררות הוא מהקב"ה הנקרא 'איש מלחמה' כמובא במסכת סוטה (דף מב ע"ב), 'יולדת נקבה', שזהו מצד מידת הדין חלילה. וכמובא בספר תולדות יעקב יוסף (פ' וראא) שבזה נעשה עיכוב ביאת משיח, שאין מתעוררים ישראל מעצמם לאהבת הקב"ה, ולכן לא נעשה ההתעוררות לגאולה שבבחינת הזכר, אבל כאשר נעורר עצמנו בכל המצוות שיהיו מתוך גילוי האהבה לבורא, תהיה הגאולה ברחמים גדולים².

היכן נרמז ל"ג בעומר בפרשת מצורע

ובא לפני ה' אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד (טו, יד). כתב בפרדס יוסף (פ' תזריע, אות מח), בשם הגאון רבי גרשון העניך מראדזין זיע"א, שבפרשת מצורע בפרק ט"ו בפסוקים י"ג י"ד ט"ו יש מ"ט תיבות, ומרמזים על מ"ט ימי העומר שנטהרו בני ישראל מטומאת מצרים, וטהרתם הביאתם לקדושה ולקבלת התורה, ולכן מתחיל הפסוקים "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו" - כנגד ספירת מ"ט ימים, ובמילה ל"ג מתחילת פסוק י"ג הוא 'מועד' שבפסוק י"ד, רמז שיום ל"ג הוא מועד.

2 וכן האריכו למעניתם בספר עטרת ישועה ובספר תפארת שלמה (פ' תזריע) לבאר פסוק זה בסוד התעוררות הגאולה השלמה ברחמים גדולים.

ואלה יעמדו על הברכה

רפואה שלימה ובריאות איתנה לדוד בן שרה
לרפואה שלימה ישועת והצלחת
פבל נסים בן מרינה, שמואל איזיק בן חיה, משה מאיר בן שרה

לעילוי נשמת
ראו דור דרור בן רונית

"נפשי יצאה בדברו" (שה"ש ה', ו')

משיעור יום א' קורח תש"ע

ילכו בם ופושעים יכשלו בם", ותוכל התורה להיות לו לסמא דחיי או חלילה להיפך, אמנם החפץ באמת, תאיר בו התורה להיות לו לסם חיים ולדבקות בה' ב"ה.

תחילה התורה היא ככתר על האדם וממנו נמשך קו להאיר בתיבו

והדרך שילך האדם בתורה עד שתהיה חלק ממהותו, הוא שתחילה יהיה לו אמונת חכמים, היינו שכל מה שהולך בדרך ה' ועסק התורה הוא מכח אמונתו בדברי חכמים על כל דברי התורה ועולם הבא והתכלית הנצחית, ומכיוון שאין האדם מאמין בכל זה מצד עצמו, אלא מאמין בדברי החכם שכך הוא האמת, נעשית לו התורה כאור מקיף על ראשו, וזו היא מדרגת הכתר השייכת במשה רבנו כנאמר בו (תהלים ח, ו) "ותחסרהו מעט מא' להים" (ר"ה כא ע"ב), וממנו מתפשטת להאיר על ראש כל אחד מישראל, וכמ"ש (תהלים ג, ד) "ואתה ה' מגן בעדי ומרים ראשי" שזהו נאמר על משה רבנו כמובא בתנחומא (כי תשא ד), שהוא האור המקיף המגן על האדם, וכזה נעשה הרמת הראש לכל אחד מישראל ומתקיים (שמות ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל" (כמובא בתנחומא שם).

וכאשר יש באדם אמונת חכמים, נעשית התורה לכתר על ראשו, היינו שהתפשטה האות י' להיות כהאות ה' לכתר על ראש האדם. ומכתר זה נמשכת האות ו', שהיא קו דק להאיר ולגלות את התורה בתוך האדם, והמשמעות בזה היא, שכל דבר נעשה לו כידיעה ברורה ואמיתית, שמאמין האדם בדברי התורה מצד עצמו, ובכך נחשב הוא כהארת התורה בתוכו.

וזה נעשה על ידי האות ה' האחרונה, כי בכדי שתאיר בו התורה בתוכו, הוא תלוי באמונתו בכח תורתו ומעשיו בעליונים, וככל שתהיה לאדם אמונה גדולה יותר בכחה של כל אות וכל לימוד בתורתו, כך נעשה הוא ככלי כנגד האות ה' אחרונה, ובזה תאיר בו התורה והאות ו' בתוכו. וזהו עיקר סוד תפארת ישראל, שמתפאר בנו הקב"ה בכל העולמות, שזהו על האות ו' הזו שמאירה בתוך כל אחד ואחד מכח אמונתו בתורתו ומעשיו, שמאמין שפועלים הם בעליונים ובתחתונים.

וכך כאשר יצאו ישראל ממצרים היו בתחילה כהאות י' שהיא גולמית, עד שבהר סיני נעשו כלי גמור לקבלת התורה, שנכללו במידת המלכות והאות ה'. והמשמעות בזה, שמלבד מה שנעשו כלי לקבל מן התורה שהיא ככתר על ראשם, נעשו ג"כ כלי לקבל את התורה בתוכם, שבה נעשו כצד הנוקבא גם ביחס לכל הבריאה, היינו שכל הבריאה מחוייבת היתה להשפיע להם כל צרכם.

ובכל ספירת העומר הוא זמן השגת הדעת בענין זה, שישגי ויבין שעסק התורה הוא למעלה מן הכל, וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, היינו לאותו אחד שעוסק והוגה בתורה. ומפני שהוא דבר שלמעלה מן השכל, שהרי יש בריות לאין קץ, ועמל העולם הוא גדול ועצום, והכל עושים מעשיהם ומקיימים ומיישבים העולם בטרחה גדולה, לכך היה צריך לזה חינוך גדול שידעו ויבינו שהתורה והאמונה הם פנימיות הכל, וכל מעשה העולם כאין נחשבו, וכל מטרת בריאתם אינה אלא לשמש ללומדי התורה. וכן הוא גם בפרטיות, שכל מעשה האדם בכל היום והלילה, טפלים הם ומשמשים לאותה השעה בה יבוא האדם ליתן את מוחו וליבו בתוך התורה.

כאשר מאמין האדם בכח תורתו הכל נעשים לו לעזר

ולכך תלמיד חכם הוא בסוד צד הנוקבא, כי מקבל מהתורה שהיא ו', ואז הוא בבחינת 'מקבל', היינו שהכל עושים כל צרכו, ופטור הוא ממסים וארנוניות כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (דף ח ע"א). אמנם זהו דוקא כאשר מאמין בכח תורתו ומעשיו, אבל כאשר אינו מאמין בכח תורתו, אינו בבחינת נוקבא בשלימות, ולכך מנגד העולם לכך שיהיו הם משמשים לו, וכנרמז בכתוב (בראשית ב, יח) "אעשה לו עזר כנגדו", היינו שנעשים לו הכל לעזר, אך כאשר אינו משלים עצמו בענין זה, מנגדים לו על כך שצריכים הם לשמש לו. והטעם בזה, מפני שכאשר מאמין בכח תורתו נעשה משפיע לשפעים בכל העולם, מה שאין כן כאשר אינו מאמין, אינו משפיע.

והוא מפני ששכר כל מצוה הוא למעלה משכל אנושי, ואי אפשר לבאר מהו שכר מצוה, וכמו שאמרו במסכת קידושין (בדף לט ע"ב) דשכר מצוה

קודם קבלת התורה נטע הקב"ה בישראל אמונה שרצונו לשרות בתוכם

ימי ספירת העומר הם ימים של גילוי אהבת הקב"ה לישראל והכנתם להיות דבוקים בתורה הקדושה וגילוייה ביום שבועות, וישראל בימים אלו הם ככלה המכינה את עצמה ליום חופתה, וכמו שאמרו במסכת תענית (בדף כו ע"ב) ביום חתונתו וביום שמחת ליבו זהו מתן תורה. שהתורה היא כנגד ה'איש', שהיא כהאות ו' כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר צו (דף לג ע"ב), ונשמות ישראל ששרשם במלכות והאות ה', הם כ'אשה', שהם מקבלים להתורה.

וקודם החיבור והדבקות עם התורה בהר סיני, היה הקב"ה נוטע בישראל את האמונה באהבתו אותם ואת חפצו יתברך לשרות בתוכם וליתן להם את התורה, וכדרך חתן המסדר דורון וסבלונות לארוסתו, וכמ"ש בהושע (ב, כב) "וארשתוך לי באמונה וידעת את ה'", 'וארשתוך לי באמונה' - בכדי ליטוע בה את האמונה שחפץ ורוצה הוא בה, ובזה תהיה כל מחשבתה בו, 'ידעת את ה' הוא הדבקות בהר סיני, וכמובא בזוהר ויקרא (בדף ו ע"ב) על הפסוק "הנה מלכך יבוא לך" (זכריה ט, ט), שהקב"ה בא אל כנסת ישראל לפייס לה ולקרבה.

וכך נתן לנו הקב"ה דבר מן המצוות במצרים, כמ"ש (שמות יב, ב) "החודש הזה לכם ראש חדשים", וכן גילה לנו מעט מן המצוות במרה כמובא במסכת סנהדרין (דף נו ע"ב). ובכל זה היה מעורר את נשמות ישראל ליתן את כל מחשבם על התורה שעתידים לקבל, ולהשתוקק ולמנות את הזמן, עד שיזכו אל שלימות הדבקות בהר סיני, כמ"ש (שה"ש ה', ו) "נפשי יצאה בדברו", שנכללו בשלימות בשרשם, שהיא מידת המלכות והדיבור.

שלימות גילוי התורה הוא בדיבור וצורת האותיות

והענין הוא, שהתורה היא המציאות היחיד הקיים בכל העולמות, וכל גילוי הקב"ה אל הנבראים, ושמותיו יתברך, וכל חיות העולמות ופרנסתם, הכל הוא מהות ועצם התורה. אלא שקודם גילוי התורה ונתינתה בהר סיני, לא נתגלתה התורה בעולם בבחינת דיבור, שהוא גילוי התורה באותיותיה, וכל חיות העולמות היה בחסד חינוך הנשפע מן התורה עליונות שהם טעמים תגים ונקודות, ומהם נמשך חיות מן התורה בכל דבר בבריאה, אלא שאין לזה גילוי שהוא מן התורה, מפני שאותיות התורה וה'דיבור' נסותרות היו מן הנבראים.

ובכדי שיהיה גילוי לאותיות, שהוא שלימות הדיבור, צריך להשלים לקומת המלכות, שהיא המגלה להדיבור, כמ"ש 'מלכות פה'. שכפי שמגלה האדם את מחשבתו ורצונו לחברו על ידי הדיבור, כך גילוי התורה, שהיא מחשבת הקב"ה ורצונו, הוא על ידי הדיבור ומידת המלכות.

קבלת התורה הוא מצד הנוקבא ולכן יקרא 'תלמיד חכם' על שם שמקבל את החכמה

והענין הוא, שבכדי לקבל את התורה צריך האדם להיות כצד הנוקבא, היינו שנעשה הוא לכלי המקבל את החכמה. ולכן יקרא 'תלמיד חכם', על שם שמקבל את החכמה, וכפי השיעור שיהיה ככלי ומקבל, כך יקנה למדרגת 'תלמיד חכם'.

והם ב' מדרגות שצריך להשיג, שתחילה צריך להיות מקבל מהחכמה, וזה הוא הארת האות י' שהיא ה'חכמה', המתפשטת להיות כהאות ה' ונעשית לאדם ככתר על ראשו, שזהו מדרגת ה'כינה'. ומכתר זה מתפשט אור התורה, שהיא כהאות ו', להאיר בתוך האדם, שבה הוא קונה את התורה להיות כאחד עימו. אלא שבכדי שתאיר התורה בתוכו כהאות ו' עד שיהיה הוא חלק אחד עם התורה, צריך שיהיה כצד הנוקבא והמקבל גם במדרגה התחתונה יותר, שהיא כנגד האות ה' האחרונה שבשם.

וביאור הדברים, שהתורה נרמזת באות י' שהיא גולמית, ויוכל האדם לצייר במוחו את דברי התורה כפי רצונו, וכמ"ש בהושע (יד, י) "צדיקים

בהאי עלמא ליכא, כלומר שבזה העולם אי אפשר לנברא לצייר בדעתו מהו שכר מצוה. וכל זה אינו אלא בבחינת הכלי והמלאך הנעשה על ידי המצוה, שיש בו גבול ומידה, וזה הוא גוף וקרן המצוה. אמנם כאשר מאמין בגודל מעלת המצוה והתורה, נעשית בזה המצוה לעץ המוציא פירות, וה'עץ' הוא כנגד האות ו' שהוא משפיע, ומכח אמונתו בתורה נשפעים אלו הפירות להיות לשפעים גדולים בכל העולם, נמצא שעל ידי תורתו ניזונים כל העולמות, ולכך בדין הוא כנגד צד הנוקבא והמקבל, כי המשפיע הוא להם חיותם ומזונם, ומשלו הוא מקבל.

ולכך קודם קבלת התורה צריך להשיג מדרגה זו, שהיא אמונה אמיתית בכל אות ומצוה שיעשה האדם, שבזה הוא מכשיר ומכין את עצמו לקבל את התורה ולמדרגת קבלת התורה, שכל זה הוא ענין קבלה ומצד הנוקבא. וזהו שאמרו בזוהר תצוה (דף קפג ע"א) וברעיא מהימנא בזוהר אמור (דף צו ע"ב), שספירת העומר שייך דווקא באנשים ולא בנשים, כי זהו ההכנה של האיש לעסק התורה, שיבוא לידי מדרגת תלמיד חכם שהעולם מקיימו ופטור הוא מלקיים את עצמו אחר שהוא מקיים לכל העולם, וכאמור.

את ראשית מדרגת האמונה נטע בנו הקב"ה בחדס חנים

אמנם שורשי אמונה זו הם האורות שנטע בנו השי"ת בחדס חנים בליל פסח, ועל זה נאמר בישעיהו (נד, ה) "כי בועליך עושיך", היינו שגם הכלי הוא מאת השי"ת. והוא סוד מה ששאלו לבן זומא במסכת חגיגה (בדף יד ע"ב) גבי בתולה שעייברה, שהוא דבר שלמעלה מן הטבע, כי לא היה בנו אז את ההכנה והזכות לקבל את האמונה, שלא באנו לידי ההכנה שבסוד ספירת שבעה נקיים (זוהר אמור שם) בספירת העומר בכדי לקבל את התורה.

כי עד שיצאו ממצרים, הייתה כל זכותם וחיותם מכח זכות אמונתם בדברי משה, וזהו קְשָׁלִי המקיף לאדם, מפני שְׁקָל עוֹד לא נכנסה הדעת והאמונה בתוך האדם, אינו רואה ומאמין בתורה מצד עצמו, אלא מצד שליח ומצד מדרגת מלאך, שהוא משה, וככל המכות שהיו על ידי משה. אמנם בליל פסח נתגלה השי"ת בעצמו, וכמ"ש (שמות יא, ד) "כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים", והמשמעות בזה, שקודם מכת בכורות הייתה האמונה מצד שכל המקיף, ובליל פסח נכנסה האמונה בתוך גופם של ישראל, שהוא סוד אכילת המצה שהיא האמונה, כנגד לחם עוני והאות ה', והשפעת הדעת על ידי הפסח זהו כנגד האות ו' והאפיקומן (והם 'תפילה לעני' כנגד האות ה', 'תפילה למשה' כנגד האות ו', 'תפילה לעני' קודמת ל'תפילה למשה' כדלהלן).

וכל זה נעשה בדרך נס, כלומר שלא זו בלבד שנעשה שידוד הטבע, אלא היה זה נס גם בעליונים, כי מצד הדין לא היתה להם זכות מספקת בכדי לגלות להם את האמונה בתוכם בלא הכנה מצידם, וכל היציאה ממצרים לא היתה אלא מאיתו יתברך לבד, כמו שאנו אומרים בהגדה ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים, אמנם לאחר הפסח היו צריכים להוריד את האמונה בסדר והדרגה, הן מצד המקיף, והן מצד האמונה שתיכנס בתוכם.

על ידי אור המקיף מתבטל אחיות החיצונים והנאות

וענין השכל המקיף הוא, שנאמין במה שמעבר למה שאנו רואים, וזהו כל דברי חכמים והתורה שבעל פה, שהם בכדי ליתן לנו את המחשבה והדעת על העולם הבא ועל הפעולה הנפעלת בעליונים מכל מחשבה דיבור ומעשה. אמנם אור פנימי הוא גילוי של העליונים בזה העולם בתחתונים. ושני אלו הם ענין הספירה, שבספירה עצמה הוא האמונה במה שנפעל בעליונים, ובבקשה על חזרת העבודה לבית המקדש, הוא גילוי של העליונים בזה העולם, בבית המקדש.

והענין הוא, שהתכלית האחרון שבכל דבר היא הגילוי שלו, וכל מה שלא נכנס בתוך האדם, אין לו גילוי, מפני שנשאר בבחינת מקיף ולא נכנס תוך קומת האדם. ובאמת גם מה שנכנס מהמקיף להיות לאור פנימי, אינו אלא מעט ובצמצום גדול מהמקיף. והטעם שנשפע אור מקיף גדול בהרבה מן המידה שתושפע לבחינת פנימי, הוא בכדי שעל ידי זה ישאר לעולם האור המקיף להיות שמירה המקיפה על קומת האדם מן החיצונים (משמעות של חיצונים הוא שחפצים הם להשלים עצמם על ידי בני האדם, בכך שנותלים הם מהשפע המיועד לבני האדם, ובוה נחסר מהם אותו השפע, ומוזה נעשה ענין ההיזק או מיעוט האור והשפע), כי בכל מדרגה ששיג האדם ידע שלא השיג אלא דבר הבטל במקורו המקיף מעליו, ובוה לעולם משיג בדעתו שכל מה שיש בידו בטל הוא במציאות באור המקיף שמעליו, ובאמת אינו מציאות כלל ביחס לאור המקיפו, ובכך מתבטל ענין הגאות, שהוא הפתח והחלון

בו נכנסים החיצונים (וענין הגאות הוא שרואה את המקיף גם כן ברשותו ובידו, היינו שחושב שהוא עצמו המקור לאור הפנימי, וזה שכתוב (תהלים צג, א) "ה' מלך גאות לבש", כי גאות היא מדרגה השייכת רק לקוב"ה, כי הוא לבדו יכול להיות גם המקור וגם השפע עצמו, ולכך הצדיק אשר ממשיך את השפעים בבחינת פנימי ומקיף, צריך ליותר ויותר ענוה, שמשגי שגם המקיף הוא מהשי"ת).

אע"פ שהתכלית הוא האור הפנימי מוכרח לאור המקיף לשמור את האדם מן הגסות

וכך הוא בענין זה, שאור המקיף הוא האמונה במציאות אור ה' ב"ה בכל הבריאה, אמנם העיקר הוא האור הפנימי, שהוא גילוי השכינה בבית המקדש, שהוא תכלית הכל. אלא שכאשר יש גילוי וצמצום השכינה בד' אמות, הנה צריך לזה יראה גדולה שלא יהיו גסים בשכינה, בכדי שלא יהיה גילוי של דין, וכמ"ש (שמות לג, ה) "רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך", וכן היה בגילוי השכינה במצרים, כמ"ש (שם יב, כב) "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר", שהוא יראה גדולה, מפני שהוא גילוי המלך, וצריך לכבוד המלכות ולירא ממנו.

והאור המקיף הוא שישמור את אדם מן הגסות בשכינה, כי הוא ההתבוננות שמלא כל הארץ כבודו וברוך כבוד ה' ממקומו, אלא שמחמת האהבה צמצם וגילה הקב"ה את האור הפנימי שהוא גילוי השכינה בין בדי הארון, ובוה משיג את היראה ומבטל את אחיות החיצונים (וכל שהיה לישראל את השמירה מהאור המקיף מכח האמונה חכמים, היה קיום לבית המקדש, אך כאשר שוכח האדם מהאור המקיף, ואינו מבטל את כל השגותיו באור המקיף מעליו, נעשה האור הפנימי למציאות נפרדת, ובוה היו גסים בשכינה, עד שנעשה ענין החורבן).

וכך הוא גם בענין האמונה, שתכלית האמונה היא שיאמין האדם בעצמו בגדולת ה' בכל התורה והמצוות, אמנם גם כאשר יבוא האדם למדרגה אמיתית באמונה מצד עצמו, צריך הוא לזכור תמיד באור המקיף תמיד מעליו, שהוא האמונה בדברי חכמים. ובוה הוא משיג שכל מה שנכנס בו מענין האמונה, הוא דבר מועט מגודל האמונה של הצדיקים, וכל אמונתו אינה נחשבת כלל לאמונה ביחס לאור המקיף שמעליו, שהוא כל דברי חכמים ומדרגתם, וכל מה ששואב הוא להאיר בתוכו להיות לאור פנימי, אינו אלא הארה מועטת ובצמצום גדול, וכך מגלה לו הצדיק עוד ועוד דרגות בהשגת התורה ודרך האמונה. אמנם כאשר משיג איזה מדרגה באמונה וזוכה לידע ולהאמין מצד עצמו, וחושב שהוא המקור לאמונה, בזה מבטל האור המקיף ונעשה יניקה לחיצונים, ואינו יכול לילך עוד מדרגה לדרגה, כי אין משפיע בו האור מקיף דרגות והשגות נוספות, עד שנעשה ענין חורבן בית המקדש, היינו שאין קיום לעבודתו.

וזהו ענין הספירה, שבכל יום מכיר בזה שמשפיע בו האור המקיף מחדש, ואין הדבר כקנוי אצלו, כי הכל נשפע בו תמיד מחדש. ורק כך יכול הוא להשיג אור פנימי המפנה אותו אל התכלית האמיתית, שהוא בנין בית המקדש. מה שאין כן כאשר אינו סופר בכל יום ומחדש את השפע באמונה בדברי חכמים, אינו יכול לבוא לאמונה מצד עצמו, ואינו יכול לבוא בתורתו אל התכלית בכל עסק התורה, שהוא השראת השכינה בבית המקדש, כי אינו כלי ובחינת נוקבא שיבוא לידי כך שתאיר בו התורה והאות ו'. ולכך גם ינגדו לו כל הבריאה על כך שהוא רוצה ליטול מדרגה זו של הנוקבא, ושהכל ישמשו לו ויעשו את צרכיו כדין תלמיד חכם.

כל שפע הנמשך לאדם הוא מאותיות התורה

ובכדי שיהיה האדם כלי לתורה, הוא על ידי שלא יהיה לו חיסרון בעולם מלבד התורה והידיעה מה' ב"ה, ושלא יהיה לו חיסרון מלבד הדרך שצריך לו באותו היום להשיג בתורה. והשגת התורה, שהיא כנגד האות ו' והתפארת, הוא על ידי ענין זה שיהיה לו לנגד עיניו מגדולת האור המקיף השורה עליו, ואור זה הוא האות ו' זעירא, שהיא מידת יסוד העולם המשפיע בו. כי הוא כלל, שכל עצמות שפע הנשפע לאדם הוא מן התורה, שהיא כהאות ו', והוא עצמות אור התורה, שהיא גילוי אור ה' המחיה את כל הבריאה. והשפעת השפע ומשקלו וניתובו הוא על ידי סוד אות ו' זעירא, שהיא יסוד העולם המשפיע למקור השפע בתחתונים, שהוא אבן השתיה, ומשם הולך השפע ונשפע לכל העולם כולו.

וכך הוא בכל אדם, שעצמות אור התורה נשפע לאדם על ידי האמונה

חכמים, שהיא דעתם הקדושה על האדם ככתר על ראשו - שאינו משיגו, אלא רק יודע משבחו וגדולתו, זהו יסוד העולם העליון ממנו, וכנגד האות ו' זעירא המשפיעה באדם כל טובה וברכה הנמשך מעצמות אותיות התורה. וכאשר אין האדם חסר אלא את האות ו' ואור התורה, נעשה בזה כאבן השתיה, שהיא צד הנוקבא - אך מאידך משפיעה היא לכל העולם, ולכן הכל משמשים ומביאים את ברכתם למקום אבן השתיה, שהיא למעלה מן הכל, ואין מנגדים לזה שצריך לפאר למקום המקדש, מפני שיודעים שכל השפע נמשך משם.

וכך הוא בתלמיד חכם, שאמר במסכת ברכות (בדף סד ע"א) אל תקרי בניך אלא בוניך, כי משיג את אותיות התורה והדיבור בשלימות, ובוה נעשים ומצטרפים האותיות כאבנים, ששני אבנים בונות שני בתים ושלושה בונות ששה וכן אילך, כמובא בספר היצירה (ד, יב). וזהו סוד אבן השתיה, שנעשים אצלו כל האותיות לאחד ואין פירוד בין האותיות, ואז הוא נעשה נוקבא, שהוא כלי אחד בלא פירוד. אך כאשר חסר הוא מלבד הדרך להשי"ת עוד דבר אחר, הרי אינו אבן אחת, ולכך צריך הוא גם לעמל העולם.

תלמיד חכם אין לו חסרונות מלבד חפצו באור ה' שהתורה מאירה בו

והסימן אם נכנס באדם אור המצה בפסח ונעשה כהמצה שהיא דל"ת ודלה ועניה, הוא אם נתגלה לו ענין זה שכל חסרונו אינו אלא אור ה' ב"ה המתגלה בתורה, ועוטף הוא את כל חסרונותיו בתפילה, כמ"ש (תהלים קב, א) "תפילה לעני כי יעטוף", היינו שמחשב בחסרונותיו ותיכף עוטפם בתפילה. ועל אף שנראה כמתרעם כלפי שמיא, אינו נחשב לחסרון אמונה, וכמובא בזה בלק (בדף קצה ע"א) גודל מעלת השיחה של העני ותפילתו שהיא מתוך הקושי לפני קוב"ה.

כי זהו כלל גדול, שבכל מצוה, ולהבדיל גם בכל עבירה, שואלים בשמים למה עשה את אותה העבירה, וכיצד בא לידי כך, וכמו שאמר במסכת קידושין (דף מ ע"ב) שלרשעים משפיע הקב"ה טובה ועושר בזה העולם בכדי לטורדם מהעולם הבא, ולעומתם מתנסים נשמות ישראל בדוחק ועוני, ונסתר מהם כביכול אור פני ה', והוא סיבת ריחוקם מדרך ה', וכמו שאמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה במסכת עירובין (דף סה ע"א) יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו, שנאמר (ישעיה נא, כא) "לכן שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיין". וכן הוא בענין האמונה, שבשמים אין רואים את חסרון האמונה, כמו שמחשב ומדמה האדם שדנים אותו בתוקף ודין על ריחוקו מהאמונה, אלא גם בזה שואלים על סיבת חסרונו באמונה, וכאשר הוא מצד חסרון ועניות אמיתית שיש לאדם, אזי אין עליו דין כלל.

אמנם זהו דוקא כאשר יש חסרון אמיתי לאדם, וענין החסרון נבחן אם החסרון הוא מצד הנבראים, או מצד האמת. והדרך שיבחן זאת היא, שאילו היה לבדו בעולם בארץ רחוקה שאין בה בני אדם אלא הוא לבדו, אילו היה אז גם כן החסרון - נחשב הדבר לחסרון, אמנם אם הוא מצד מה שיש לחברו ולו אין כדבר הזה, אין הדבר נחשב לחסרון, ואינו אלא חסרון בדעת המביא לאמונה. כי כאשר יש לאדם דעת, אין בו מאלו החסרונות כלל, שאינם חסרונות אמיתיים.

והדרך שילך האדם בענין חסרונותיו האמיתיים, היא שיוכל לבוא עימהם לפני השי"ת בתפילה. ולזה אינו יכול לבוא אלא כאשר בא כולו לפני השי"ת, שזהו מה שכתוב 'ויגבה ליבו בדרכי ה'', שהמשמעות בזה היא, שמכיר ומקבל את עצמו על מעלותיו ועל חסרונותיו, שהוא ענין 'מצה ומרור', ומקבל זאת שזה הוא חלק עבודתו בעולם, ונעשה לפני השי"ת כהמצה שהיא ד', וכל חסרונו אינו אלא התורה והדבקות בה' ב"ה.

שמירת השפעת אור התורה הוא בתיקון המחשבה

ובכלליות, ה'סוכה' הוא כנגד האור המקיף, שהיא האות ה' הראשונה שבשם כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר כי תצא (בדף רפג ע"א), והיא השמירה לאדם מן החיצונים, שהם סיגי הגאות, ו'מצה' היא האור הפנימי הנכנס תוך האדם. וכל זה הוא בסוד המחשבה, שכאשר חושב האדם ברע על עצמו או על השי"ת, נחשב הוא כמחויץ לסוכה ונפרד מהמצה,

וכן להיפך. וזהו סוד "אהיה אשר אהיה", שהכל הוא כנגד המחשבה, אה"ה הראשון הוא כנגד המקיף, שצריך שישב ממחשבתו הרעה על השי"ת שאינו חפץ להטיב עימו, 'ואשר אה"ה' הוא כנגד המחשבה על עצמו, שצריך שישב מהמחשבות הרעות שחושב מעצמו. כי לחשוב על הרע שבו אינו חכמה כלל, שהרי לזה נתנו לנו חכמים זמנים ליודיו ותשובה שבהם יגלה האדם ויוציא את הרע שבו בדרך תשובה ויודיו.

ובכל זה מתקן את הכתר העליון שישמר מן החיצונים והגאות, ושתוכל התורה להאיר בו, שכל זה נעשה בשימי עצרת ובליל פסח כנודע. ותכלית תיקון הכתר הוא בשבועות, שאז עולה המלכות שהיא דל"ת עד לכתר העליון, כי נתגלה בנשמות ישראל שאין להם חסרון כלל מלבד זאת שיאיר בהם אור ה' ב"ה. ובוה נעשים הם כלי, ונכללים בהדיבור, שהוא המלכות והגילוי של אור ה' בעולם, שהוא גילוי התורה בתוכם במדרגה של ציור האותיות, ומתגלה בכל העולם שאין דבר מלבד התורה, וכל חיות העולם הוא מהתורה, ובוה נעשים ישראל כצד הנוקבא, שהכל עושים כל צרכם ומשמשים להם.

בכדי לבטל כל קטרונו על קבלתם את התורה היו צריכים להתחדש באמונה בכל יום

כי בענין יניקת החיצונים משפיע המיועד לו, הנה יש בזה פנימיות וחיצוניות, שיש שלוקחים משפיע הפנימי, ויש שאין נוטלים אלא משפיע החיצוני. והדבר תלוי בשיעור האור המקיף לאדם, שכאשר יש לאדם אמונה בדברי חכמים, נעשה עליו לאור מקיף, ולכן כאשר יש לאדם כתר זה על ראשו, על אף שעדיין אינו מאמין מצד עצמו באמיתות מציאות ה' ב"ה ואמיתות התורה ועולם הבא, אור זה המקיפו מגן ושומר עליו מן החיצונים, ואז כל מציאות הרע הקיים בו אינו אלא בחיצוניות, וככל שיבוא לאמונה מצד עצמו בחלקו בתורה וגילוי מלכות הבורא, כך גם בחיצוניות לא ינגדו לו הבריות, וישמשו לו ויסייעו בידו לבוא אל התכלית של השגת התורה.

והמשמעות בזה, שכאשר אין לאדם אמונה בדברי חכמים, אין לו את הכתר הממשיך לו את העונה והשפלות, ונעשית לו התורה לסמא דמותא, וזה נחשב שנוטלים את שפיעו הפנימי והנצחי. אמנם כאשר דבוק האדם בדעת הקדוש של הצדיקים, גם מעט תורה שלומד נעשית לו התורה לסמא דחיי, וכשם שאפילו מעט סם המוות יכול להמית, כך מעט סמא דחיי יכול להחיות את האדם ולהביאו לנצחיות.

אמנם בזה לבד, כל שפע הנמשך לתלמידי חכמים, שהם השפעים הגשמיים, כרוכים הם בחבלי לידה וצער וטלטול, שכל זה נמשך מסוד הדמים העכורים, שהם חלק החיצונים בכל שפע הנשפע מלמעלה, שניתן בזה חלק גם לקיום הרע וחיותו. וכך היה בקריעת ים סוף, שמחמת שהיו בשלימות השגת האור המקיף נאמר בהם (שמות יד, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", שהוא שלימות הכתר, וכמ"ש (שם, ח) "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" ותרנגם אונקלוס 'בריש גלי'. אמנם לא באו למדרגה של ביטול כל הרע אלא במעמד הר סיני (ואילו היו זוכים ללוחות הראשונות, היה הרע בטל לגמרי מן העולם, והיה העולם נתקן בשלימות מכח זכות עסק התורה במדרגת לוחות הראשונות), כי בקריעת ים סוף השיגו בעיקר לאור המקיף, ומצד עצמם היה חסר בהם את האמונה בעצמם באמיתות התורה.

והסוד בזה הוא כאמור, שמלבד מה שנמשך להם שפעים עליונים והשגות בגדולת השי"ת, נמשך גם חיות וקיום לסט"א, ולא נתבטלה בקריעת ים סוף, אלא שנתבהלו ונכנעו כל הקליפות כמ"ש (שם טו, יד-טז) חיל אחז יושבי פלשת", "אז נבהלו אלופי אדום", ומפני שלא נתבטל הרע, לכך באו לידי נסיון במרה כמ"ש (שם, כד) "וילוונו העם על משה", וכן במלחמת עמלק, וכל זה הוא מהטעם האמור, שהיו צריכים לבוא למדרגה שמאמינים הם גם בגדולתם ומדרגתם הגדולה, ובכח עסק תורתם, שהוא המשכת האור הפנימי, וכמ"ש (שם יז, יז) "ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין". וזה אשר עשו בכל יום מימי הספירה, שהשיגו את האור המקיף והאור הפנימי בכל יום מחדש, עד שתקנו לכל מדרגת קומתם, והשילו מעצמם לכל זוהמת הנחש, ונכללו בדיבור השי"ת כמ"ש 'נפשי יצאה בדברו', שהוא שלימות הדבקות בדיבור וקול השי"ת.

<< הודעה חשובה! המעוניינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות ל- 0548434755 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com

ניתן לשמוע את השיעורים האחרונים שמסר מו"ר הגאון הינוקא וכן להתעדכן בנעשה והנשמע מידי יום ביומו בקו התוכן היחודי קו 'דורשי ה' 03-5502228 האזינו ותחי נפשכם